

Starověký Egypt

Marečková&Kotrbová

Starověký Egypt

Architektura

Datace

- 2778 - 332 př. n. l.
  - sjednocení Egypta – dobytí Alexandrem Velikým
- 28 . - 21. stol. př. n. l. - Stará říše
- 31. - 17. stol. př. n. l. - Střední říše
- 16. - 11. stol. př. n. l. - Nová říše

Umístění

- Většina staveb podél Nilu

Hlavní účel

- Obydlí
- Hrobky
  - pyramidy, mastaby
- Potřeby bohů
  - chrámy, chrámové komplexy

Materiál

- Bahno
  - vyschlé > cihly (nevydrží velký tlak)
    - Přidáním sena třikrát větší výdrž
- Kámen – chrámy a hroby
  - Vápenec – dobrá opracovatelnost
  - Žula – tvrdost

Materiál

- „Malta“ – sádrovec, křemen, vápno
– upevňování kamene
- Dřevo
– dveře a podlahy
– hl. palmové dřevo

Nářadí

- Měření
  - tyče, provázky – znalost kolmosti a využití trojúhelníku
- Přenášení
  - kbelíky, koše
- Motyky a ostatní nářadí ze dřeva, kamene i kovu

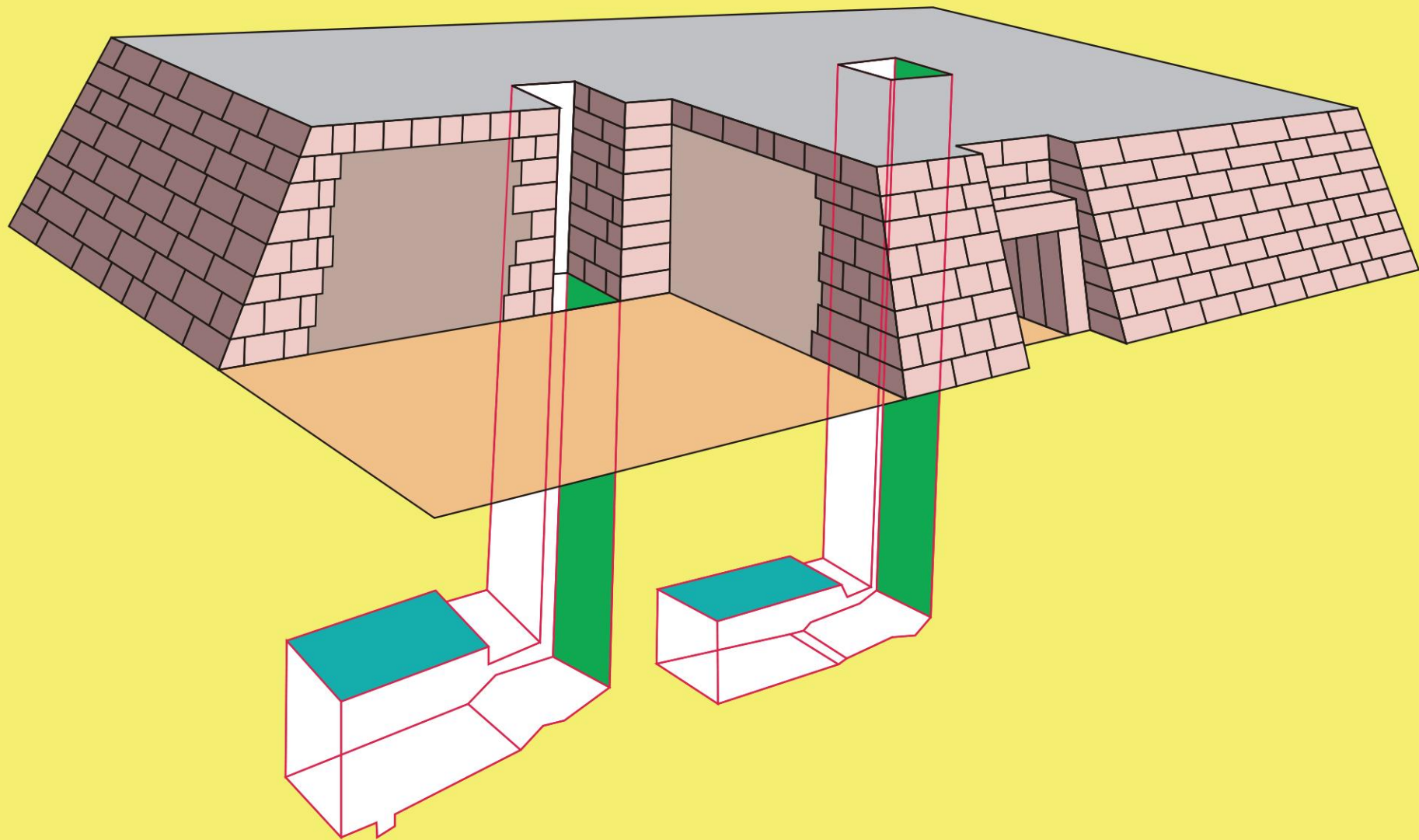

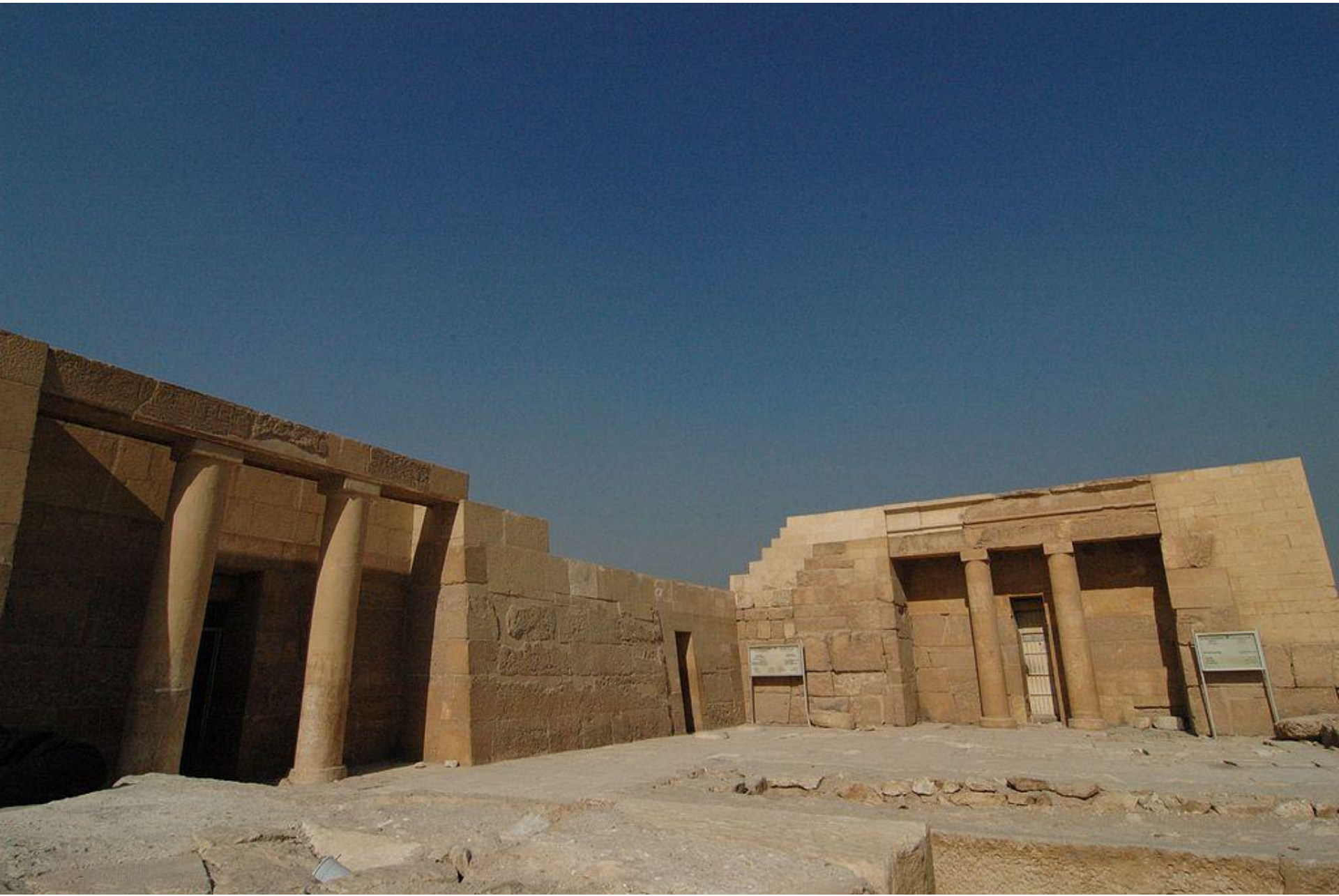
Mastaby

- Ploché nadzemní stavby z cihel
  - tvar čtyřbokého jehlanu
- Původní hrobky
  - pohřební dary v komplexu, tělo pod zemí
- Vyvinuly se z nich pyramidy

Pyramidy

- „hrobky králů“
  - menší pyramidy kolem velké sloužily jako hroby manželek
- * 3. dynastie
- některé sloužily jako náboženské stavby

Typy pyramid

- Stupňovité
  - tvar schodiště, základem jsou mastaby, jeden sklon stěn
- Lomené
  - dva různé sklony stěn
- Pravé
  - čtyři rovné stěny obložené vápencem
-> působí hladce

Džoserova pyramida

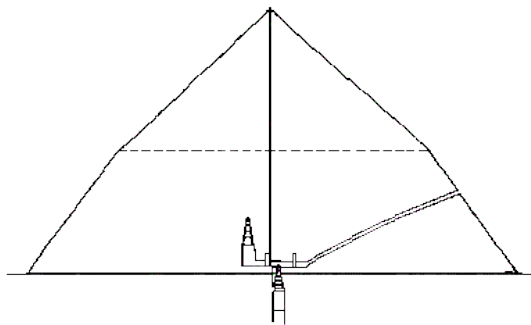
- Nejstarší egyptská pyramida (3. dynastie)
- Sakkára
- Stupňovitá

Snofruova pyramida

- *4. dynastie
- Dáhšúr
- Lomená
  - původně měla být pravá

Pyramidy v Gíze

- Tři pyramidové komplexy
  - Cheopsův pyramidový komplex
  - Rachefův pyramidový komplex
  - Menkaureův pyramidový komplex
- Velká Sfinga

Pyramidy v Gíze

- Považovány za 1. ze sedmi divů světa
- Dochovaly se do současnosti

Cheopsův komplex

- Údolní chrám, cesta
  - zádušní chrám se nedochoval
- Cheopsova pyramida,
  - tři pyramidy pro královny,
  - pět jam pro lodě

Cheopsova pyramida

- Nejvyšší pyramida v Egyptě
  - dnes 137,5 m
  - do 80. let 19. stol. nejvyšší stavba světa
- Pravděpodobně nebyla dokončena
  - plochý vrchol
- Nachází se na předměstí Káhiry, v pyramidovém poli v Gíze

Cheopsova pyramida

- Hrobka krále Chufua
- Tři pohřební komory
  - nad sebou
- Šachty z královny i královniny komory
- Odlehčovací komory
  - zmenšení tlaku
- „Velká galerie“

Jak byla (nejspíš) postavena?

- Využitím zvedacích nástrojů či ramp
- Technika zvedacích nástrojů byla pomalá a vyžadovala by pomoc mnoho lidí
- Rampy by byly zase nepraktické kvůli postupující výšce pyramidy

Z čeho je postavena?

- Zdi a strop – granitová žula
- Zdi Velké galerie
  - obloženy vrstvami (8) vápencových bloků
    - mezerách mezi nimi údajně neprojde ani čepel nože

Rachefův komplex

- Údolní chrám (též chrám Sfingy), vztupné cesty, zádušní chrám, pyramida
- Jámy pro sluneční lodě a rozvaliny satelitní pyramidy se serdabem

Serdab

= malá, trvale uzavřená místnost se sochou/sochami zemřelého, označována také jako „Dům sochy“

Rachefova pyramida

- 136,5 m
- umístěna výše
  - jeví se vyšší než Cheopsova
- nachází se u ní Velká Sfinga

Velká Sfinga

- součástí pyramidového komplexu v Gíze
- největší socha, vytesaná z jednoho kusu kamene
- vápencové podloží
- 74m dlouhá, 19m široká, 21m vysoká
- tělo lva, hlava panovníka

Sfinga vs. čas

- částečné zasypání pískem a obroušení zasypaných částí
- chybějící nosu
  - pravděpodobně zničen fanatik, byl rozhořčen, že rolníci uctívají Sfingu, aby si zlepšili úrodu
- Vykopána až ve 30. letech 20. stol.

Menkaureův komplex

- Údolní chrám, vzestupná cesta, zádušní chrám, králova pyramida, tři satelitní pyramidy

Menkaureova pyramida

- Vystavěna převážně z žuly
- Nejmenší pyramida v Gíze (66,5m)
  - nejkrásnější díky obložení
    - červená žula a bílý vápenec
  - obložení rozkradeno v 16. stol.

Chrámý

- Potřeby bohů a mrtvých duší faraonů
- Rituály, festivaly, domov posvátných zvířat, ostatní mytologické rituály
- Svatyně - nejdůležitější část
- Hospodářské centrum (odvíjelo se od majetku)

Chrámý

- Stavěny zevnitř ven
  - postupné dozdobování malbami, sloupy, sochami
- Odlišné – každý bůh je jiný

Amarnský chrám

- uctívání boha Atona (faraon Achnaton)
- po potlačení náboženské reformy rozebrány

Údolní chrám

- Vchod do hrobového komplexu panovníka
- Přístaviště a skladiště

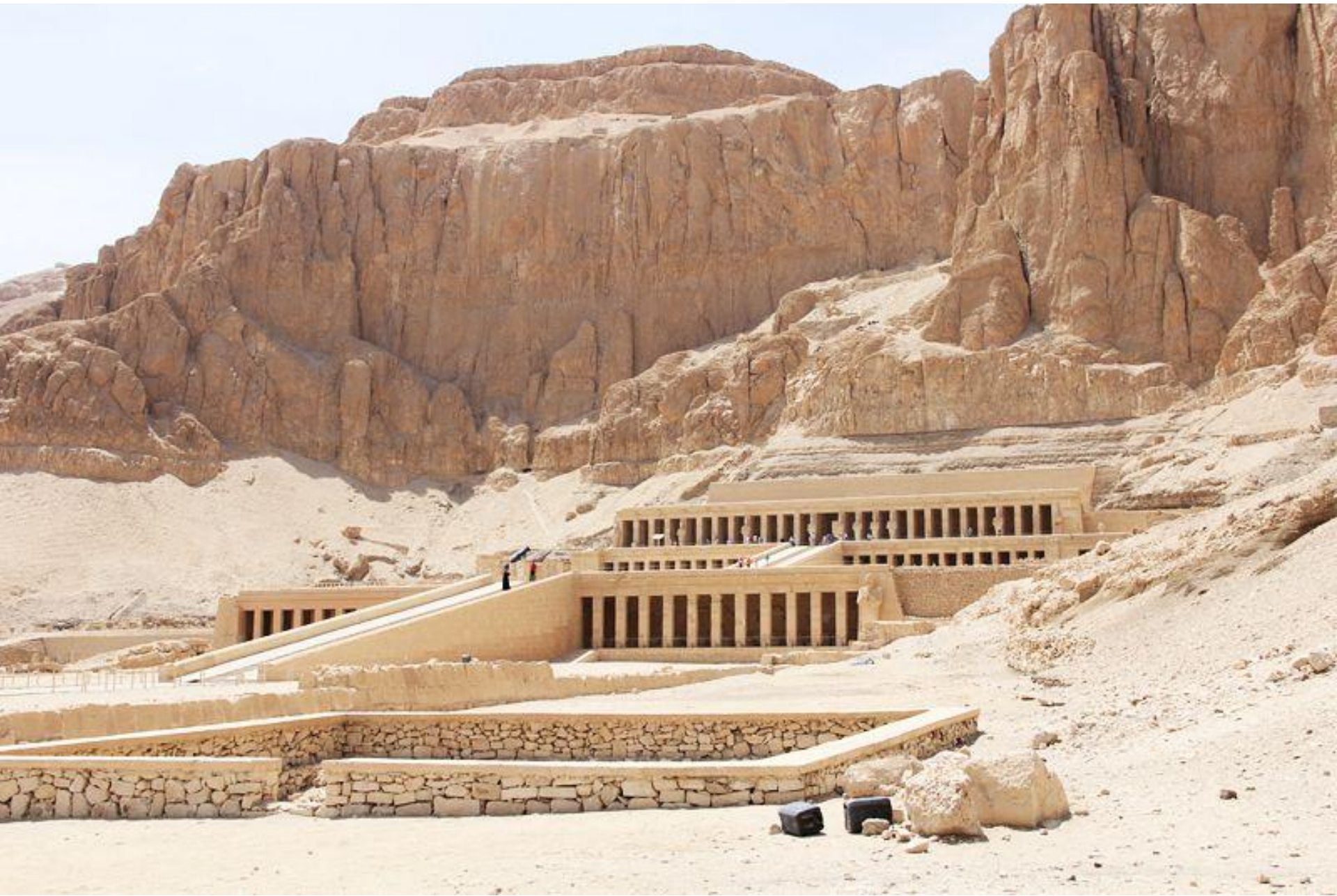

Zádušní chrám

- Náboženské rituály obnovující sílu panovníka a zádušní kult panovníka
- SŘ
- Základ chrámu milionů let
- Hatšepsut, Mentuhotep II.

Chrám milionů let

- Kult zemřelých panovníků
- NŘ
- Ramesse II.

Mammisi

- Uctívání narození božského dítěte
– identifikováno s panovníkem
- řecko-římská doba

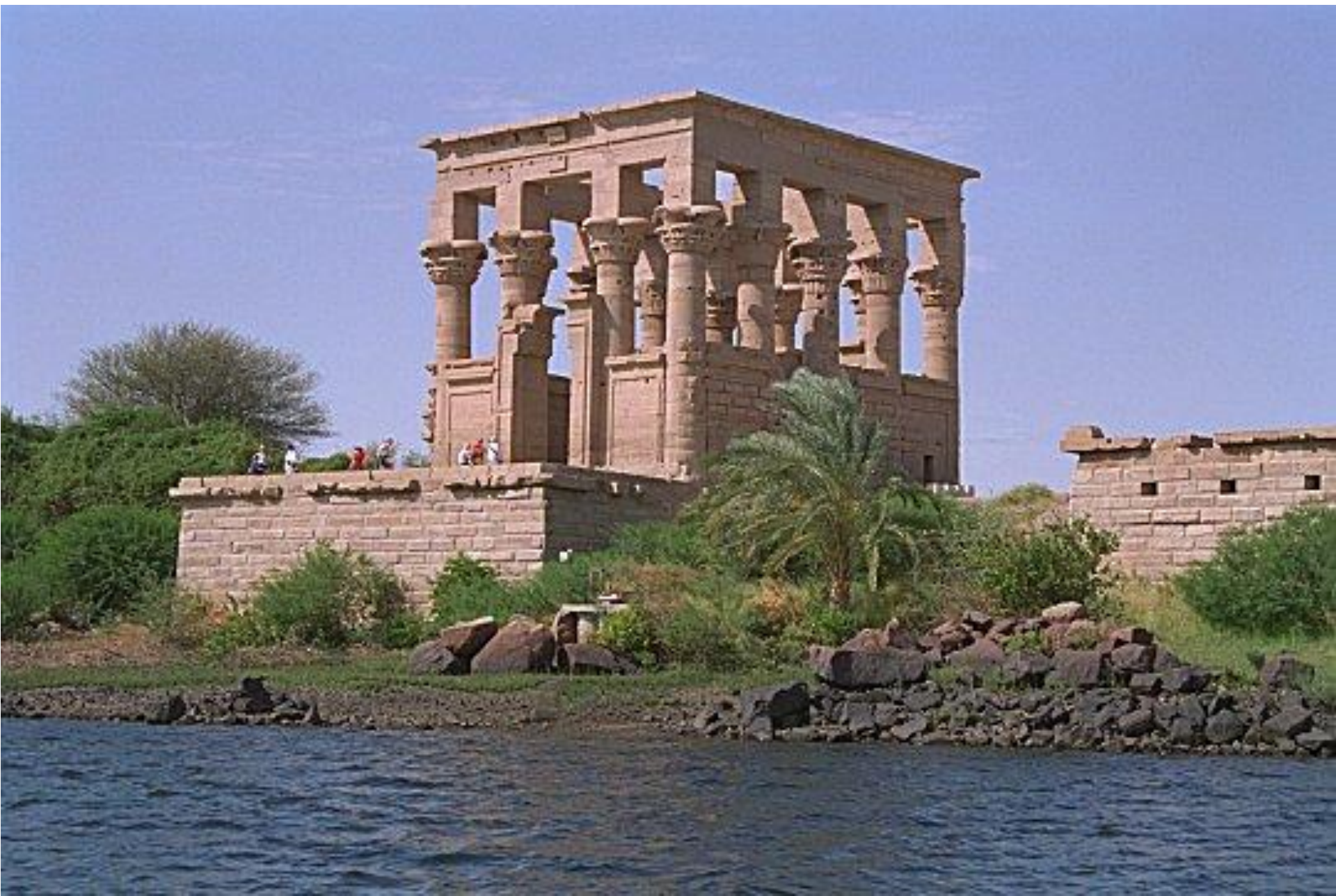
Copyright Jon Atkinson 2010

Kiosek

- Malý, v půdorysu pravoúhlý pavilon
- Po obvodu sloupy nebo pilíře
- Propojené zdi poloviční výšky ("poprsňová zed").

Skalní chrám

- Částečně či úplně vytesaný do skály
- *12. dynastie

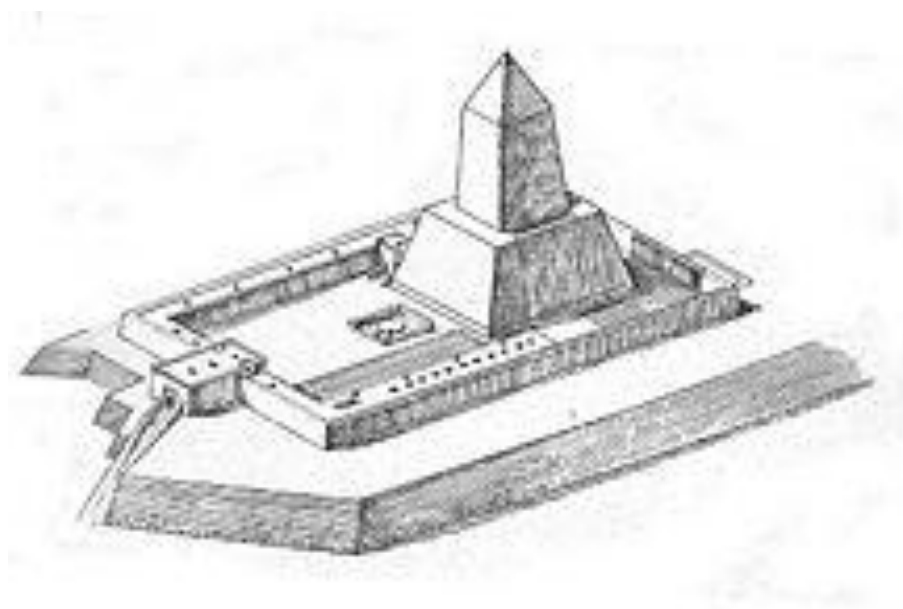
Barfils

Barfils, 1911

Sluneční chrám

- Stavěny kvůli vzrůstajícímu významu boha Rea
- Spjaty s komplexy panovníků
- 5. dynastie
- Obelisk + oltář

Obelisk

= Samostatně stojící sloup

- Tvar čtyřbokého komolého jehlanu
- Ukončen pyramidem (=nízký jehlan)
- Žula
- Přes 300 tun
  - vztyčování pomocí písečného náspu, konečné vztyčení pomocí lan

Starověký Egypt

Malířství

Formy

- Nástěnné malby
- Výzdoba sarkofágů
- Pohřební portréty

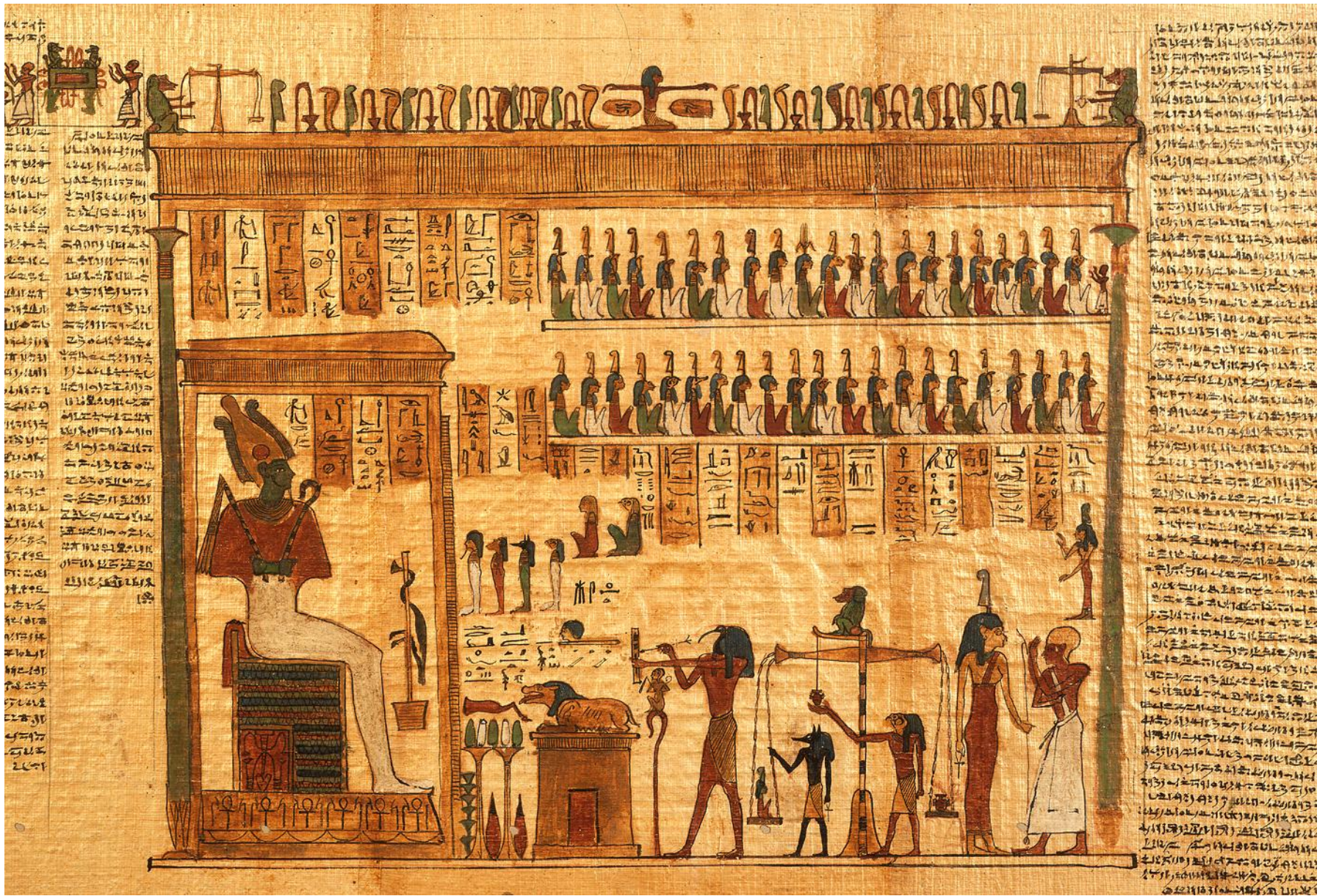
Zobrazování

- Stanoven přísný kánon
= vícepohledovost
  - hlava a končetiny z profilu
  - oko a tělo ze předu
- Pásová, hieratická perspektiva

Pásová perspektiva

Hieratická perspektiva

Náměty

- Náboženské motivy
- Posmrtný život
- Každodenní život (lov, zemědělství, boj)
- Faraon (spojení krále s bohy)

Barvy

- Přírodní materiály:
  - bílá - vápenec/sádra
  - černá - uhlí ...
- SŘ - hl. bílá a černá barva
- Postupem času jasnější barvy (červená, modrá, žlutá, zelená,...)

Materiál

- Různorodé:
  - kámen
  - dřevo
  - papyrus
  - mazanice ...

Nástěnné malby

- Stěny hrobek:
  - výjevy ze života zemřelého
- Fresky v chrámech:
  - spojení krále s bohy
  - posmrtný život

Klenba a část stěny sarkofágové komory Ramesse III.

Sarkofágý

- Dřevo, kámen, kov

Písmo

- Hieroglyfy
- Hieratické písmo
- Démotické písmo

Hieroglyfy

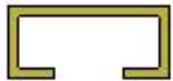

- Původní, posvátné písmo
  - (*hiera glyfé = posvátný znak*)
- Přes 700 znaků
  - slova, hlásky, skupiny hlásek
- Zleva doprava/zprava doleva/shora dolů
  - Určení orientací znaků
  - odděleno čarami (↓)

Hieroglyphic text arranged in vertical columns, reading from right to left. The text is written in black ink on a yellow background. The columns contain various symbols and characters, including birds, snakes, and other hieroglyphs, which are used to represent words and phrases in the ancient Egyptian language.

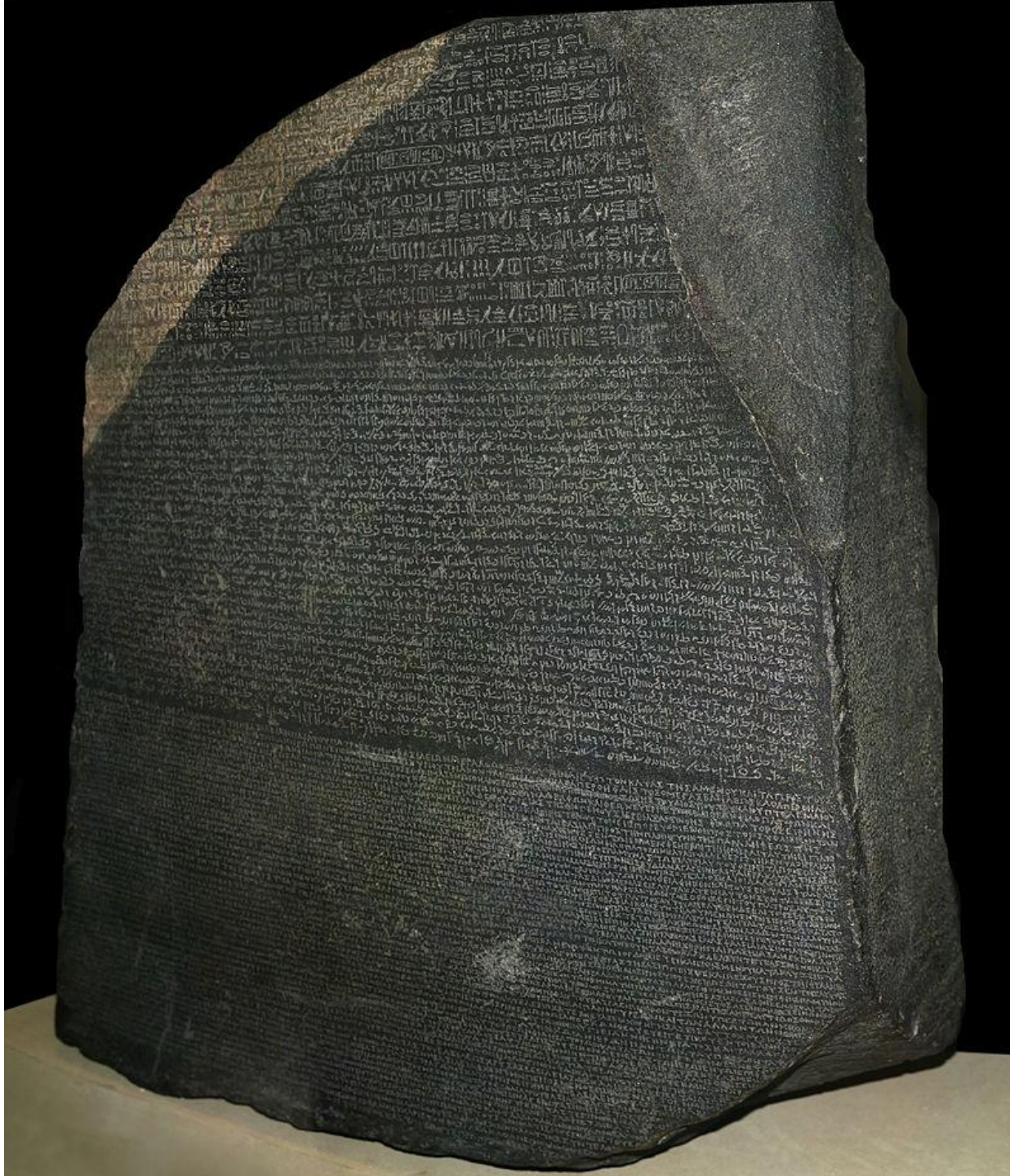

A 	B 	C 	D 	E 	F
G 	H 	I 	J 	K 	L
M 	N 	O 	P 	Q 	R
S 	T 	U 	V 	W 	X
Y 	Z 	KH 	SH 	CH 	MS
NH 	HPR 	[HOUSE] 	[MAN] 	[WOMAN] 	[GOD]

Rozluštění

- 20. léta 19. století
- Jean-François Champollion,
Thomas Young
- 1799 – nález Rosettské desky
  - nalezena při Napoleonově tažení do Egypta
  - tři typy písma (hieroglyfické, démotické a řecké)
  - >rozluštění

Rosettská deska

Hieratické písmo

- Kněžské písmo
- „kurzívní podoba hieroglyfů“
- Zjednodušené
  - Zápis textů

Handwritten text in an ancient script, likely a form of cuneiform or a related ancient writing system. The text is arranged in approximately 12 horizontal lines across the fragment. The characters are densely packed and vary in size and shape, characteristic of early writing systems. The fragment is irregularly shaped with torn edges, suggesting it is a piece of a larger document. The ink is dark, and the background is a light, aged paper or parchment.

Démotické písmo

- Lidové
- Jednodušší
- K psaní záznamů
  - daně,...

Starověký Egypt

Sochařství

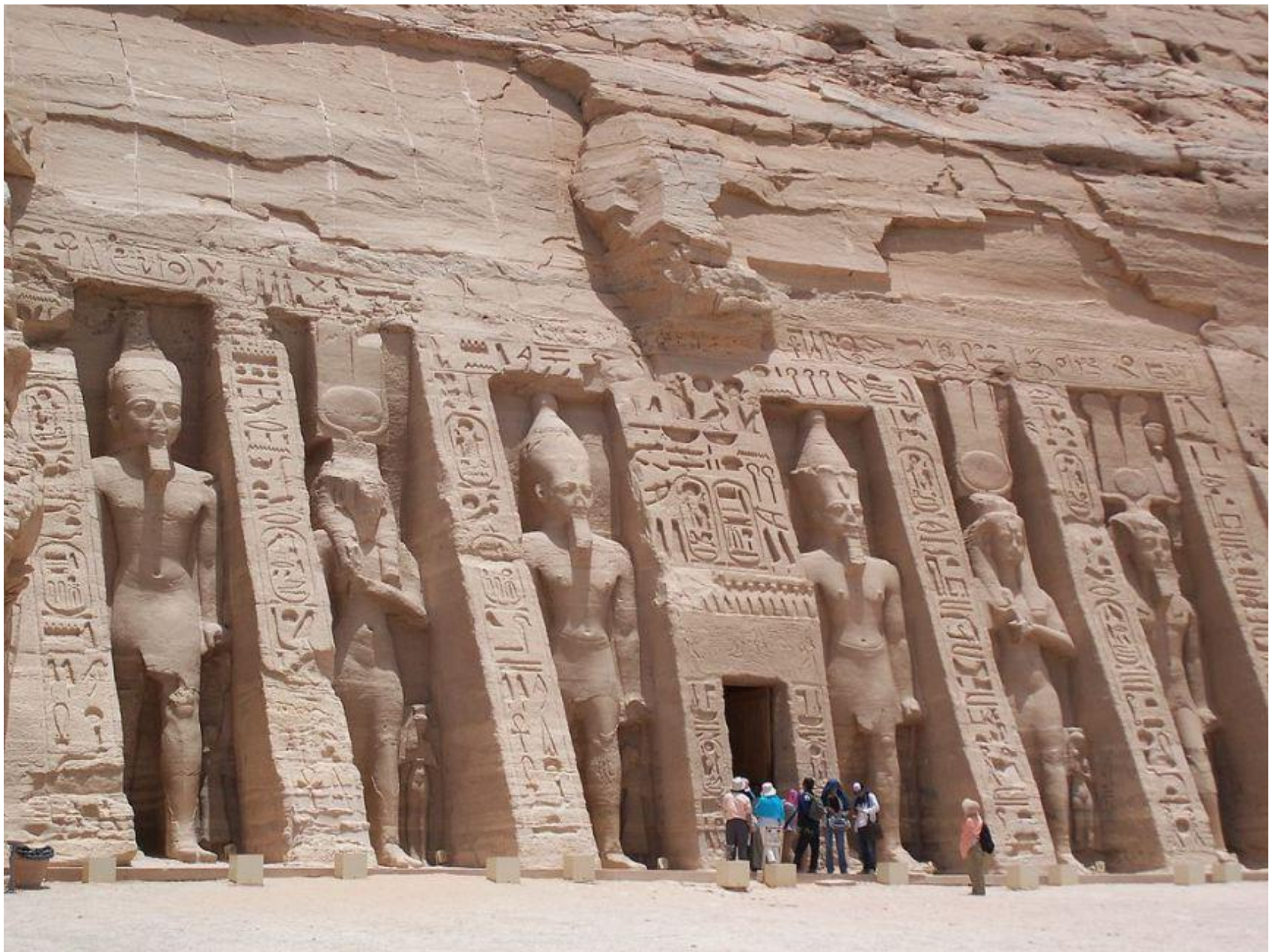

Formy

- Monumentální
- Interiérové
- Trojrozměrná socha
  - volná
  - sousoší
- Reliéf

Monumentální -často součástí sloupů

Interiérové sošky

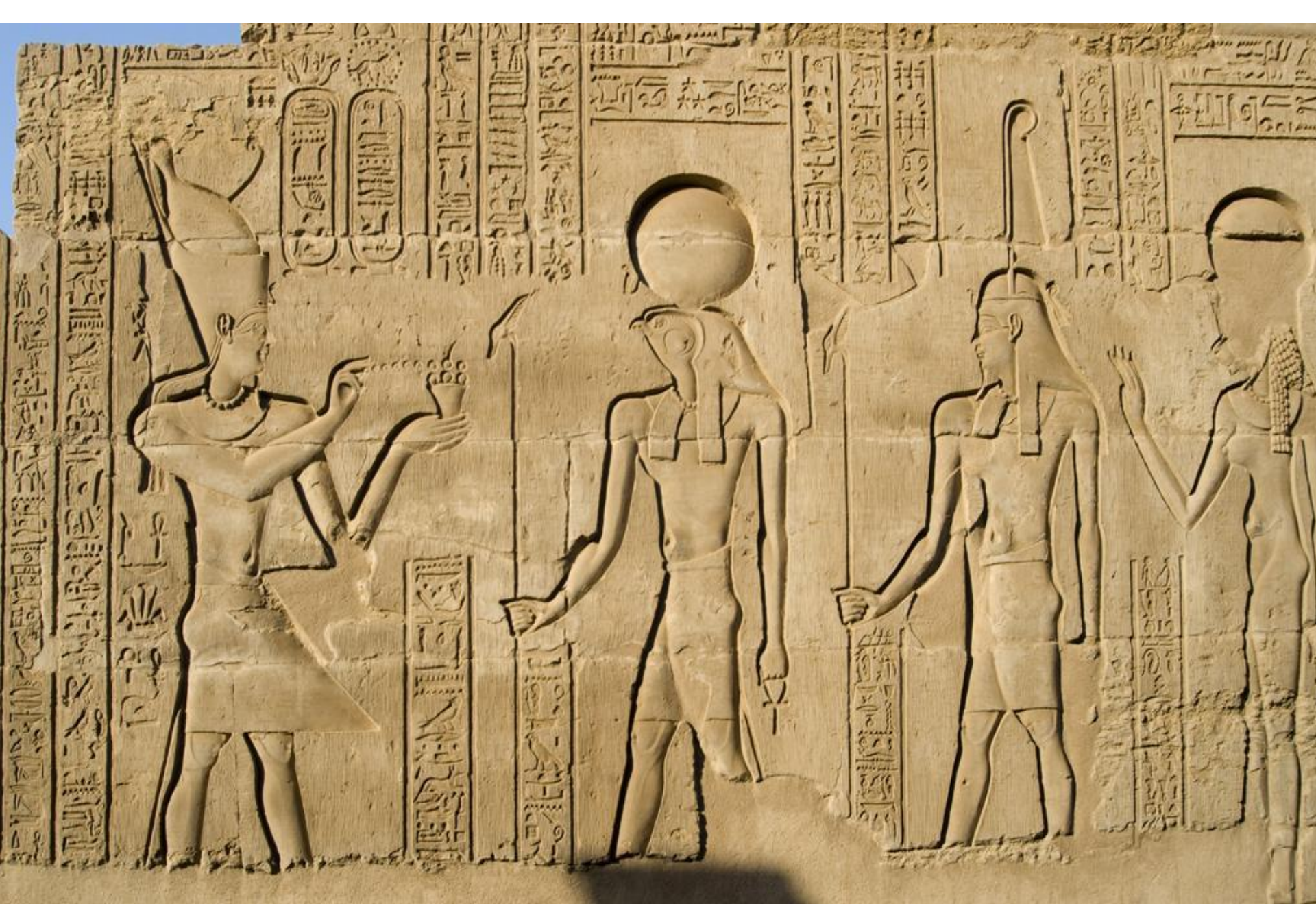

Socha královny Hatšepsowet

Faraón Menkauré s manželkou

-jedno z nejstarších rodinných sousoší

Reliéf

Zobrazování

- Stanoven přísný kánon
  - stojící/klečící/sedící socha
    - strnulá
  - nakročená noha
- Pásová, hieratická perspektiva
- Reliéfy – stejný kánon jako malba

Náměty

- Náboženské motivy
- Každodenní život
- Faraoni
- +sochy služebnictva – posmrtná služba

Barvy

- Nerealistická – symbol
- Odlišná barva muže a ženy:
  - muž: hnědočervený
  - žena: bledě růžová

Vojevůdce Rhotep
a jeho žena Nofet

Materiál

- Dřevo
- Kámen (vápenec, žula, pískovec,...)
- Kov (NŘ)

- Polychromované
- Drahé kameny

RHA-120-738 - © - Richard Ashworth

Starosta Šéch el-Beled

Posmrtné masky

- Idealizace mrtvého
  - Dokonalé rysy
- Bohatě vykládané
  - Zlato, drahé kameny
- Chudí – dřevo, kartonáž (slepená drť papíru)

Tutanchamonova posmrtná maska

váží asi 10kg

Je ze zlata, barevného skla a
drahých kamenů

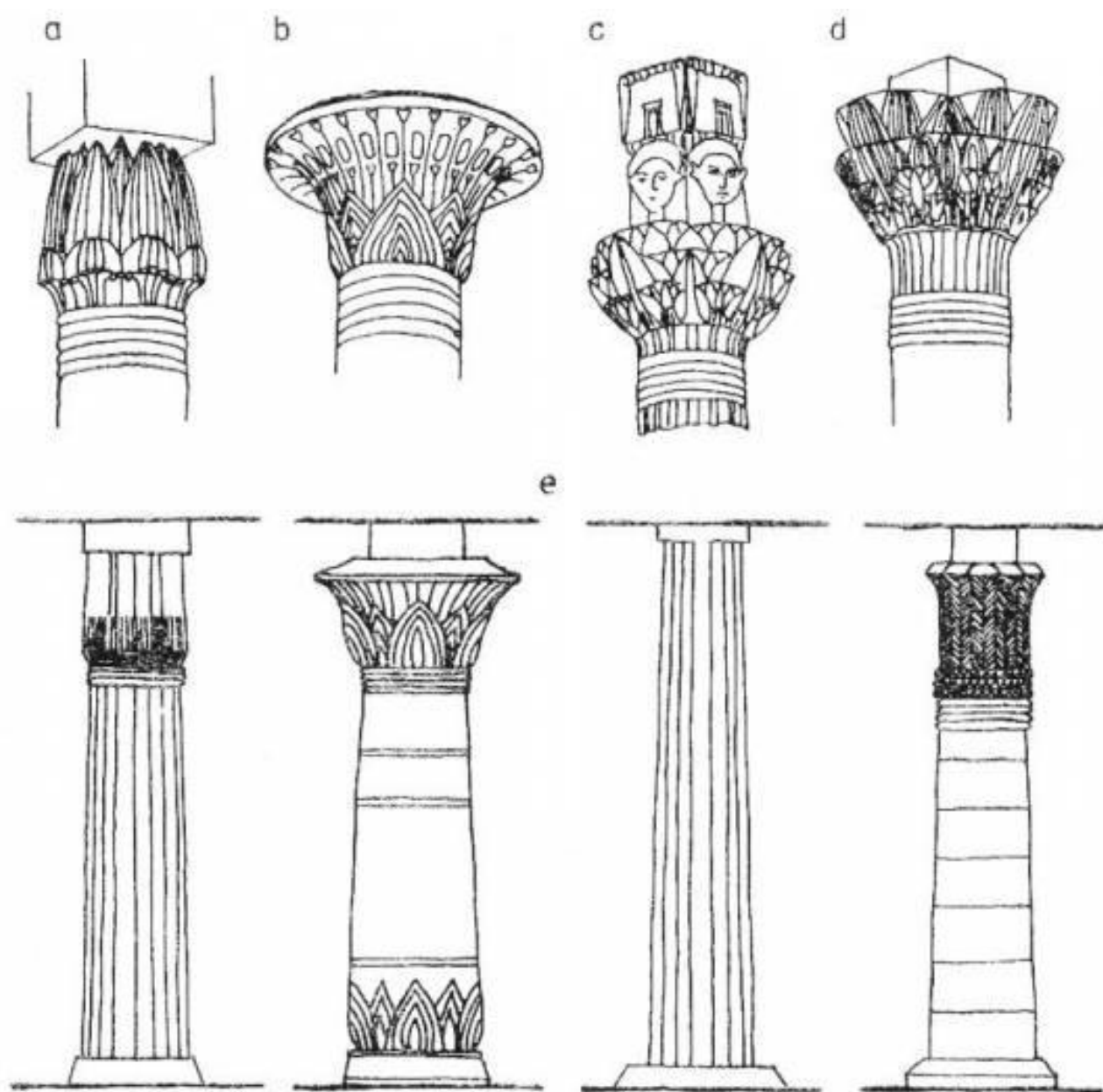
Busta královny Nefertiti

Sloupy

- Dřevěné (SŘ)
- Kamenné
- S ornamenty, hieroglyfy
- Motivy:
  - Svazky lotosu, pelem, papyrů
  - Bohové, faraoni

Obr. 7. Egyptské sloupové hlavice

a — lotosová se zavřeným kalichem, *b* — papyrusová s otevřeným kalichem, *c* — hlavice s portrétem bohyně Ha-thor, *d* — lotosová s otevřeným kalichem, *e* — egyptské sloupy

Starověký Egypt

Užité umění

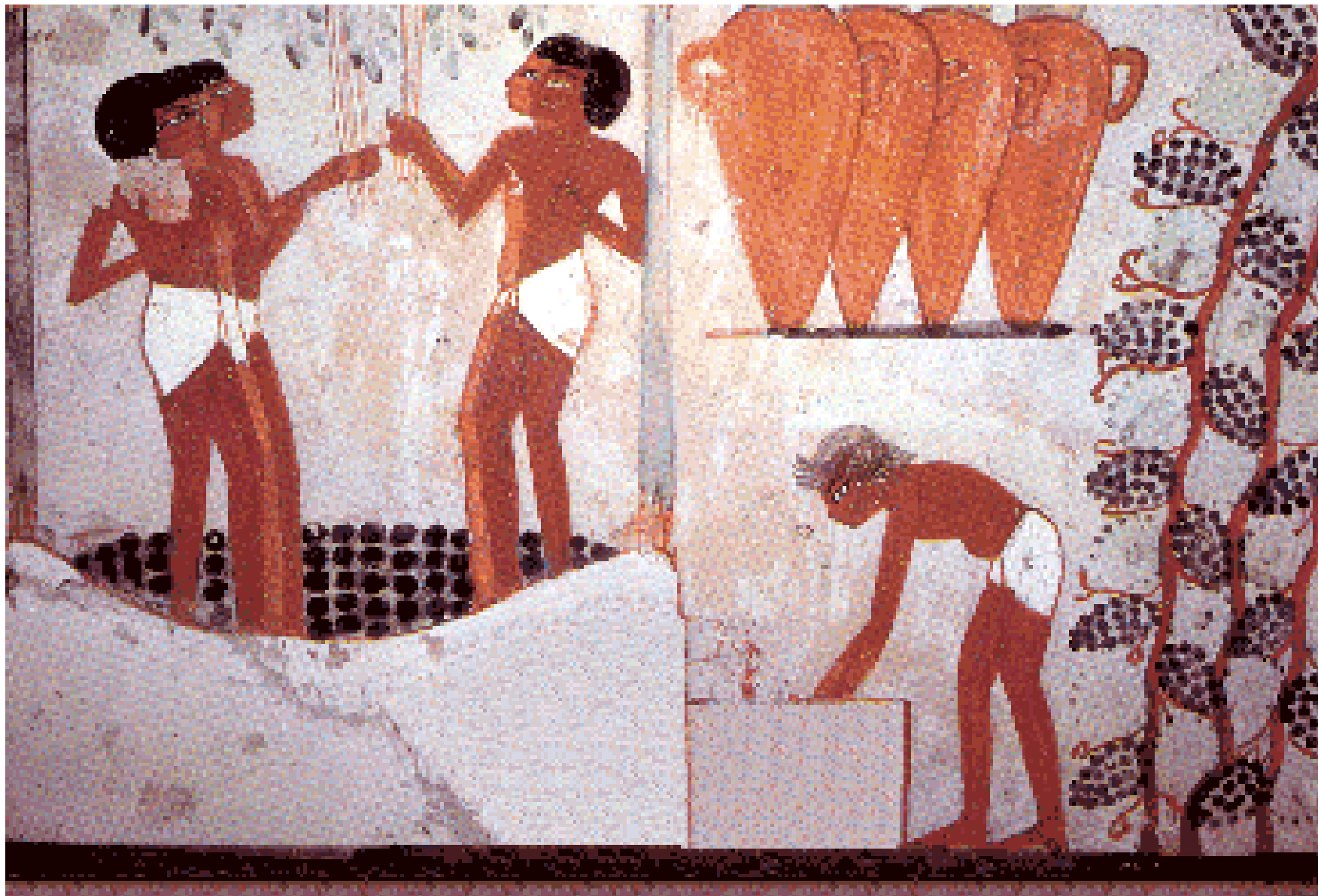
Kamenictví a hrnčířství

- Sarkofágy
- Kamenné vázy
- Kanopy
- Hliněné vázy

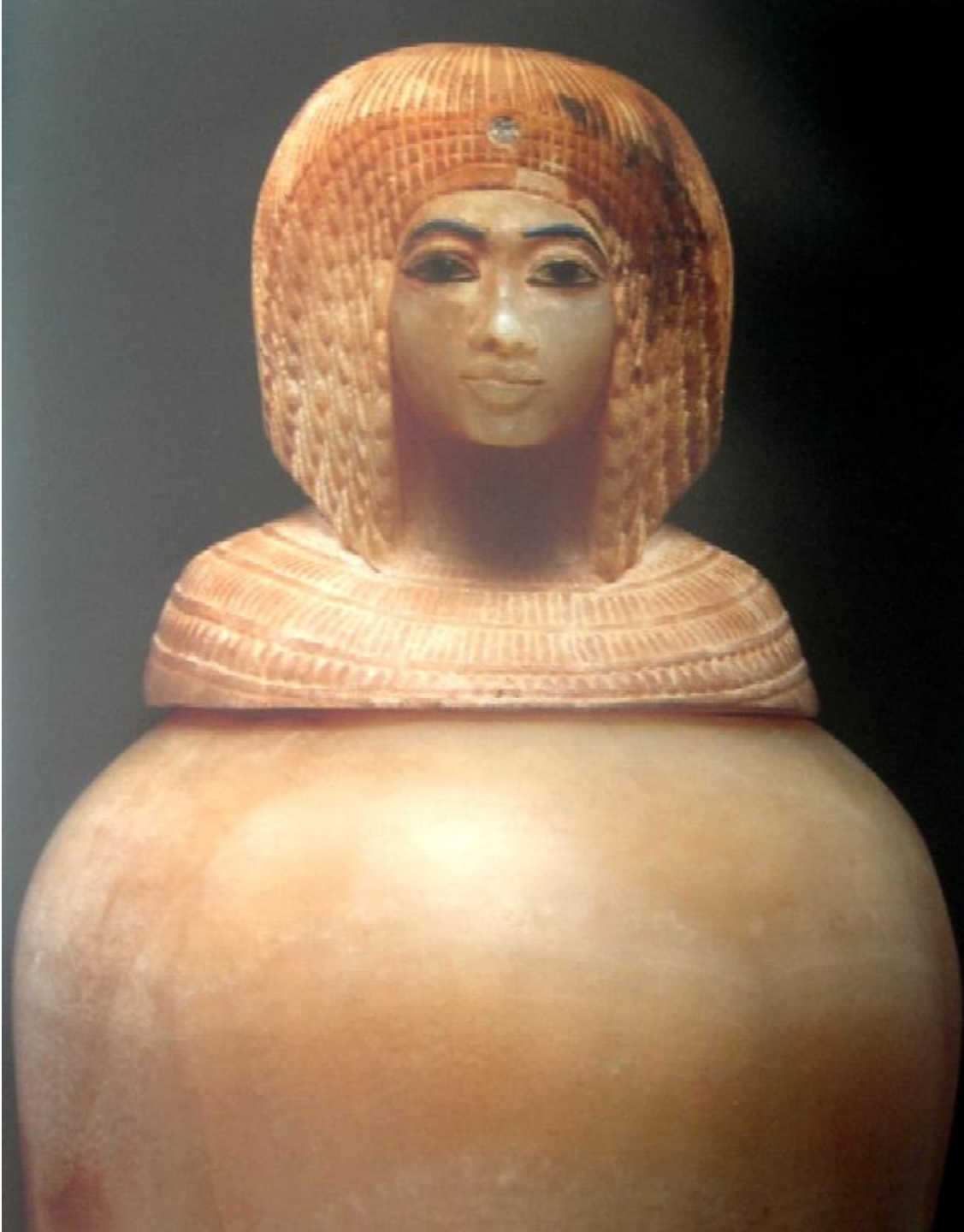
Sarkofág Ramesse III.

Kanopy

- Uložení orgánů
  - žaludek, plíce, játra, střeva
- Víko:
  - podoba zemřelého
  - synové Hórovi
(Duamutef, Hapi, Imset, Kebehsenuf)
- Kanopická schránka

Kija – manželka Achnatona

Kebehsenuf

Hapi

Duamutef

Imset

Tutanchamonova kanopická stránka

Hrnčířství

- Hrnčířský kruh
- Barevné (hl. modro-zelená)
- Malované
- Rozličné tvary

Bible History Online

Truhlářství

- Nábytek
  - židle, stoly, postele, skříně,...
- Obyčejná i vzácná dřeva
  - bohatě zdobené (slonovina, drahokamy)

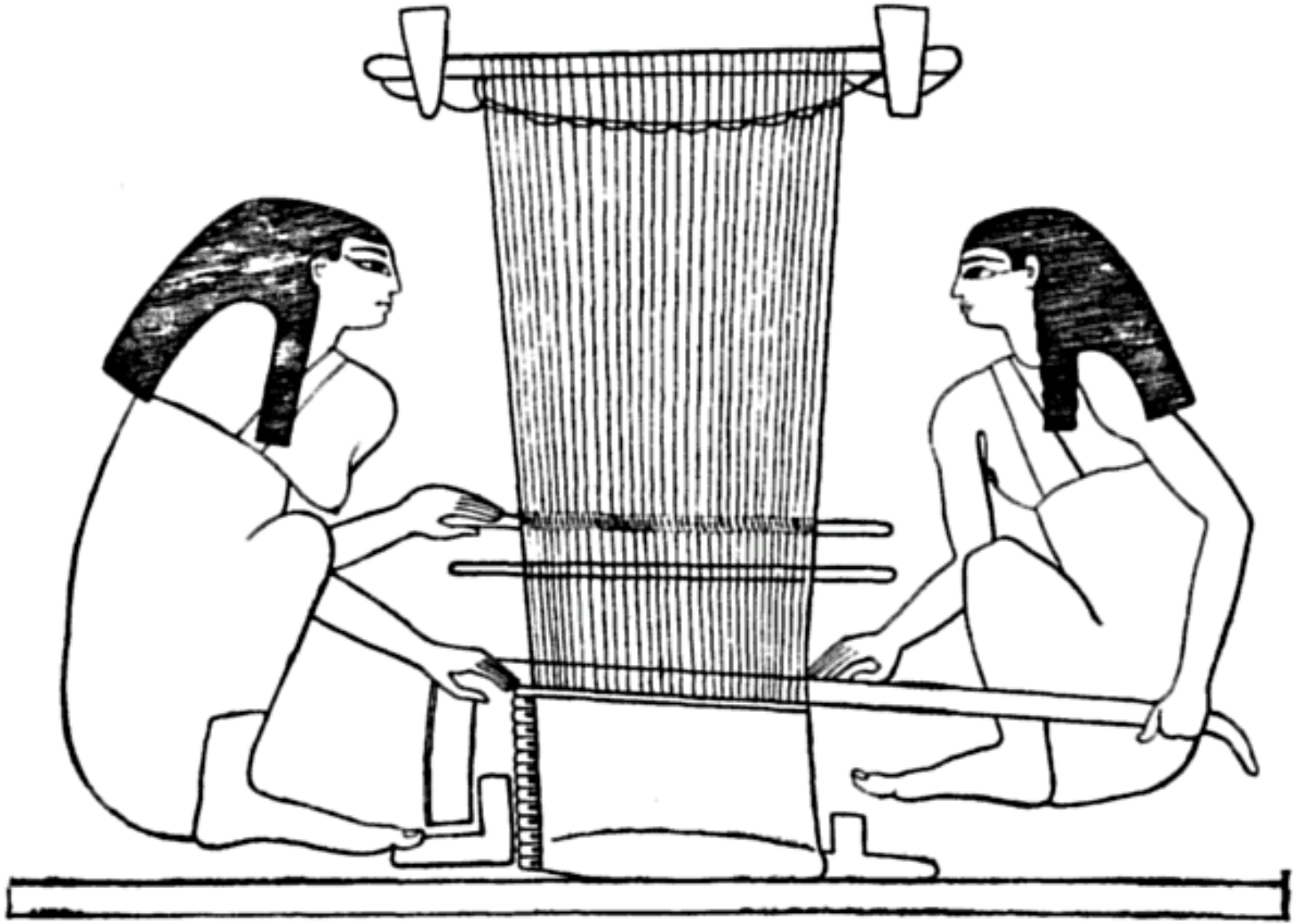

Odívání

- Funkčnost
- Častá geometričnost (hl. trojúhelník)
- Tkalcovské stavy

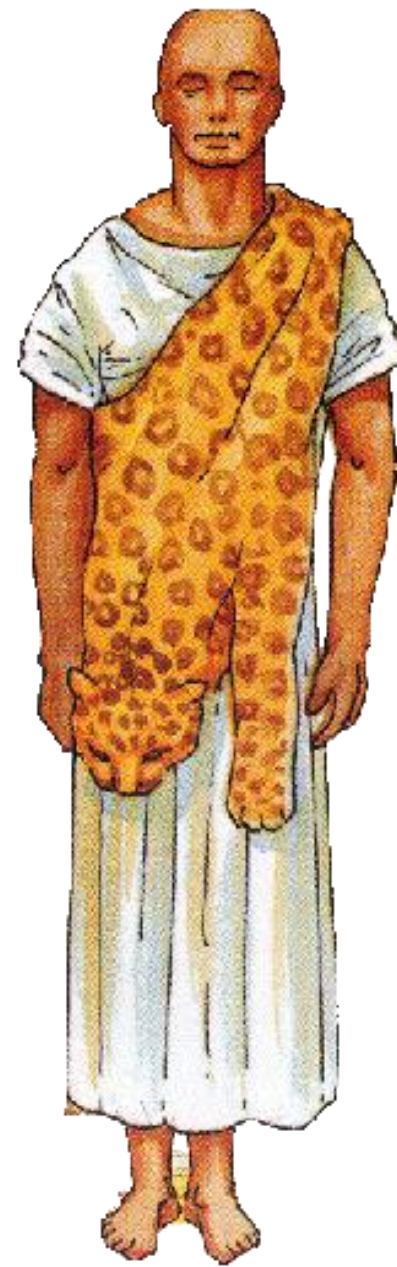

Mužské oblečení – Stará a Střední říše

- Lněné suknice
  - látkové, kožené pásy
  - bílá, béžová
  - po kolena
- Suknice – palmové/rákosové list
  - vesničané
- Pláště z levhartí kůže
  - kněží
- Sandále

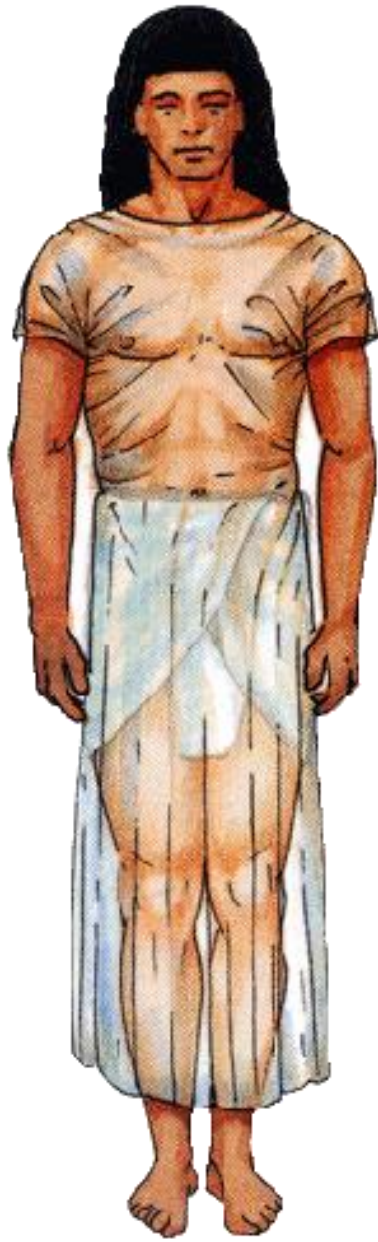

Mužské oblečení – Nová říše

- Pláště
- Delší suknice
- Suknice přes sebe
  - druhá průsvitná (plátno)
- Šaty na ramínka
- Škrobené zástěry

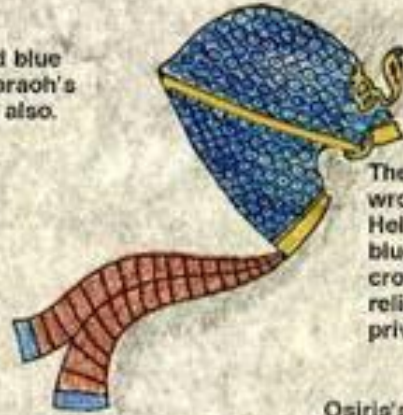
Faraon – oblečení

- Bederní rouška
– vyztužený cíp
- Vousy (umělé), nemes, koruna, berla
- Pektorál

The nemes headdress had blue and white stripes. The pharaoh's false beard would be blue also.

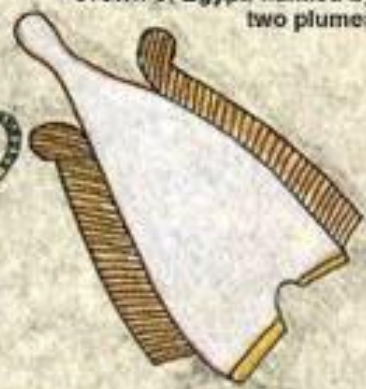
The Khepresh (sometimes wrongly called the "War-Helmet" of the pharaoh) was blue with round scales. The crown could be worn in war, religious ceremonies or private life

TUTANKHAMUN

OSIRIS

Osiris's crown is the White Crown of Egypt, flanked by two plumes

Kings of Upper & Lower Egypt wore the Double Crown. The red crown represented the Upper—the Delta region—and the white one the Lower.

Ženské oblečení – Stará a Střední říše

- Přiléhavé šaty se širokými ramínky
  - úzká sukně (do poloviny lýtek)
  - živůtek
  - bílé s barevným zdobením
- Kabátek – messeset
- Sandály

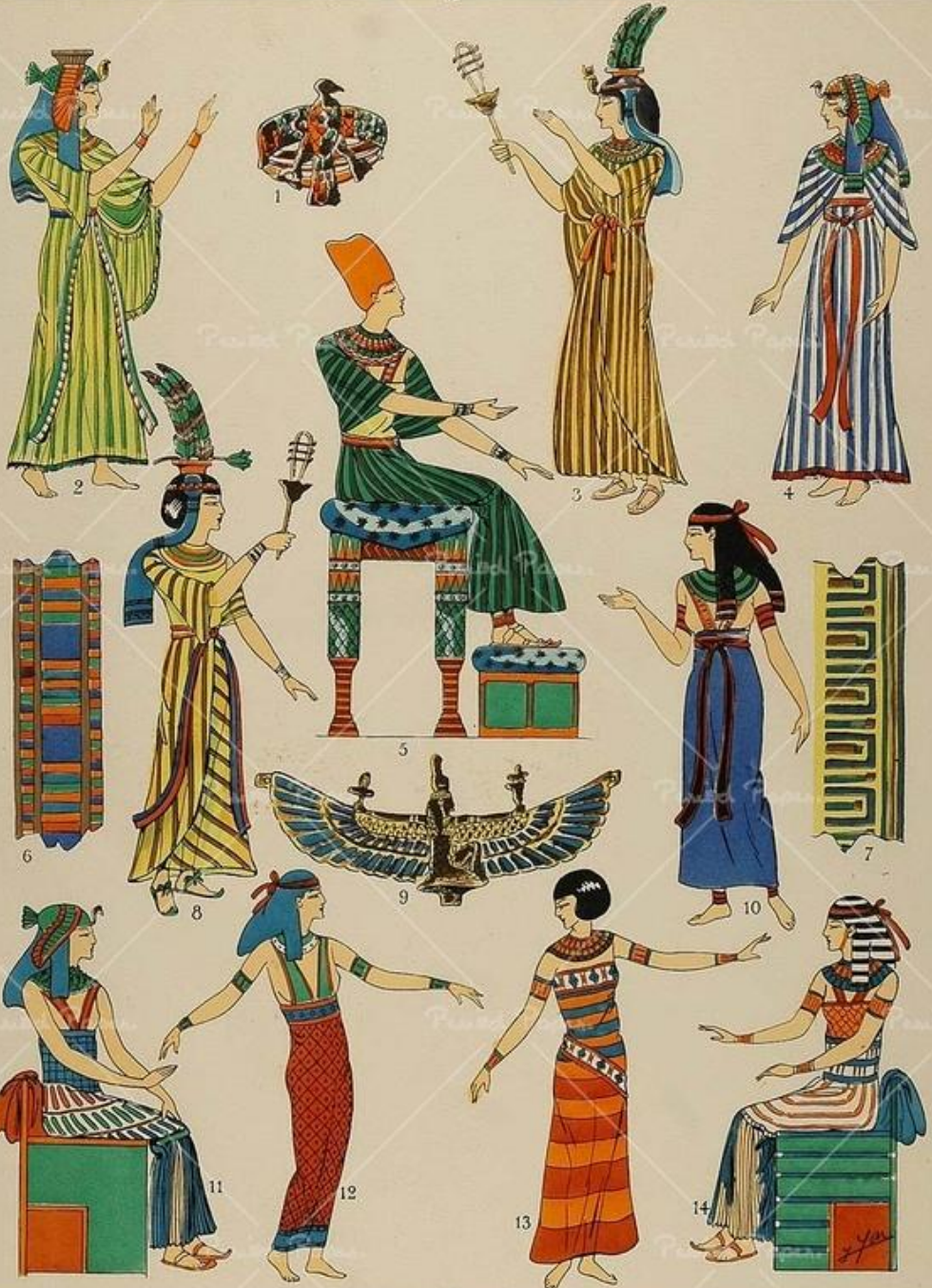

Ženské oblečení – Nová říše

- Barevné oblečení
- Pláště, šály
- Sukně
  - prodloužené
  - zvonový střih

- Líčení
  - zvýraznění očí, obočí, úst
  - Desinfekce
- Parfémy, vonné oleje
- Paruky (vyšší vrstvy)
- Péče o vlasy (barvy, pomády)

Šperkařství

- Prsteny, brože, náušnice, náramky, čelenky
- Tepané, ryté
- Zlato, drahé kameny
- Skarabeus, Horovo oko
– amulety

Zdroje

<https://www.egyptologie.cz/slovník/zadusni-chram/>

<http://masch.blog.cz/0705/k>

<http://www.starovekyegypt.net/zadusni-chramy/zadusni-chram-hatsepsut.php>

<http://egypt-mytologie.blog.cz/0709/egyptske-chramy>

<http://www.reshafim.org.il/ad/egypt/building/>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%AD_strana (česká i anglická wikipedie)

<http://www.unium.cz/materialy/0/0/umeni-starovekeho-egypta-m25131-p1.html>

<http://www.starovekyegypt.net/egyptska-moda/index.php>

+ obrázky google

